

SEÐLABANKI ÍSLANDS

Gullnáma eða fátæktargildra?

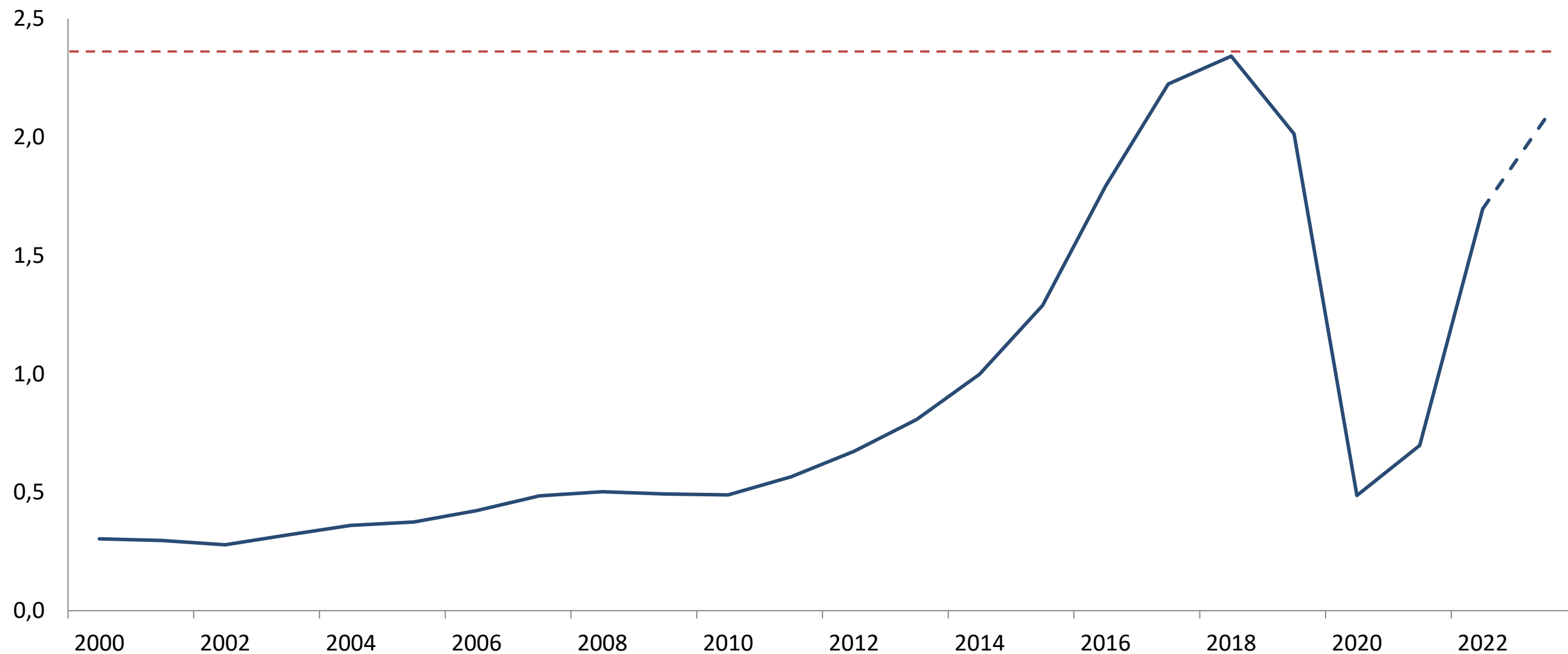

Ásgeir Jónsson
Seðlabankastjóri

Ráðstefna um þjóðhagslegt mikilvægi ferðapjónustu
22. mars 2023

Snarpur viðsnúningur í ferðapjónustu eftir faraldurinn

Fjöldi ferðamanna í milljónum

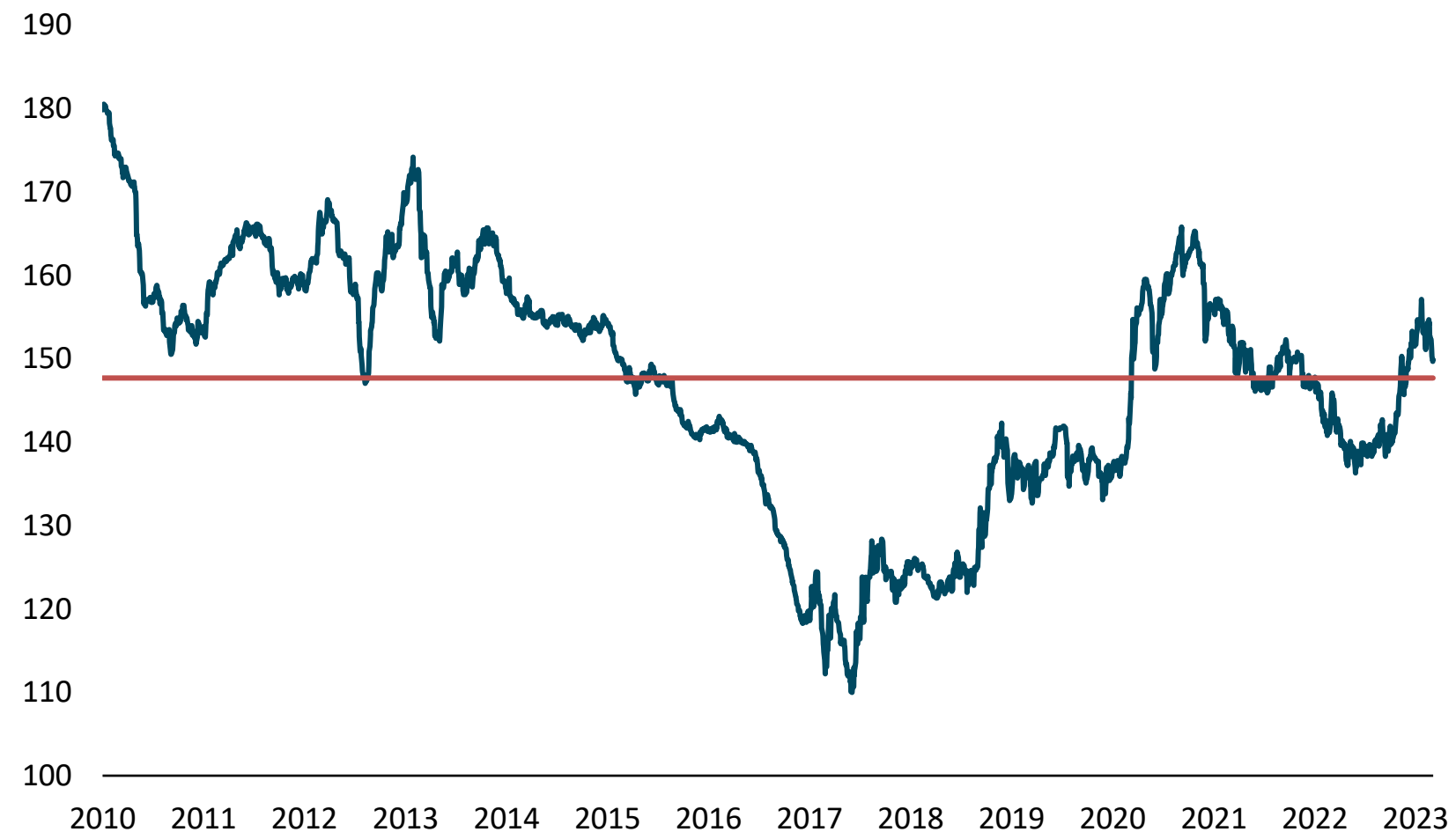

Krónan er nú verðlögð í samræmi við langtíma meðaltal

Gengi krónu gagnvart evru

1. jan. 2010 - 10. mars 2023

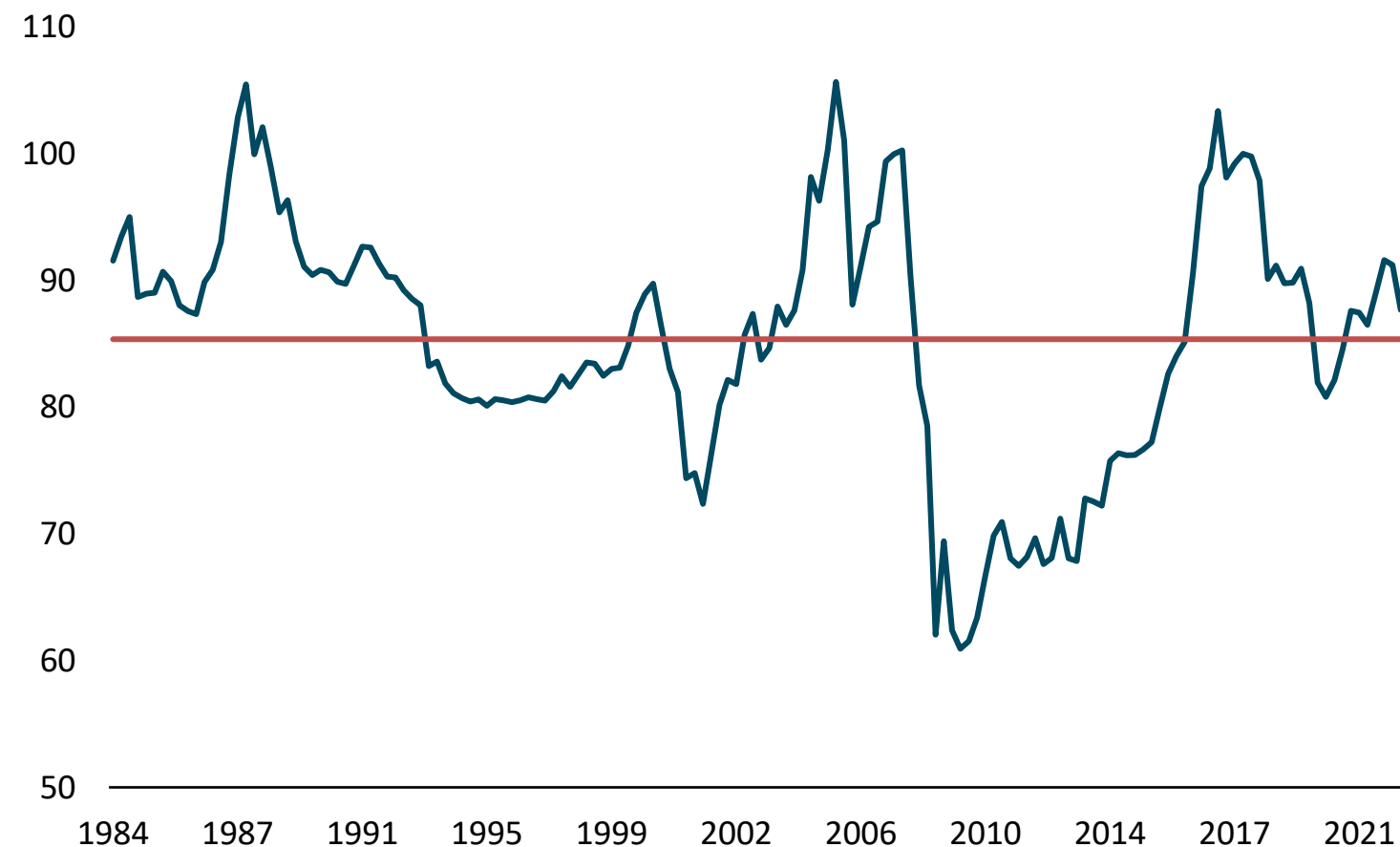
ISK/EUR

Raungengi

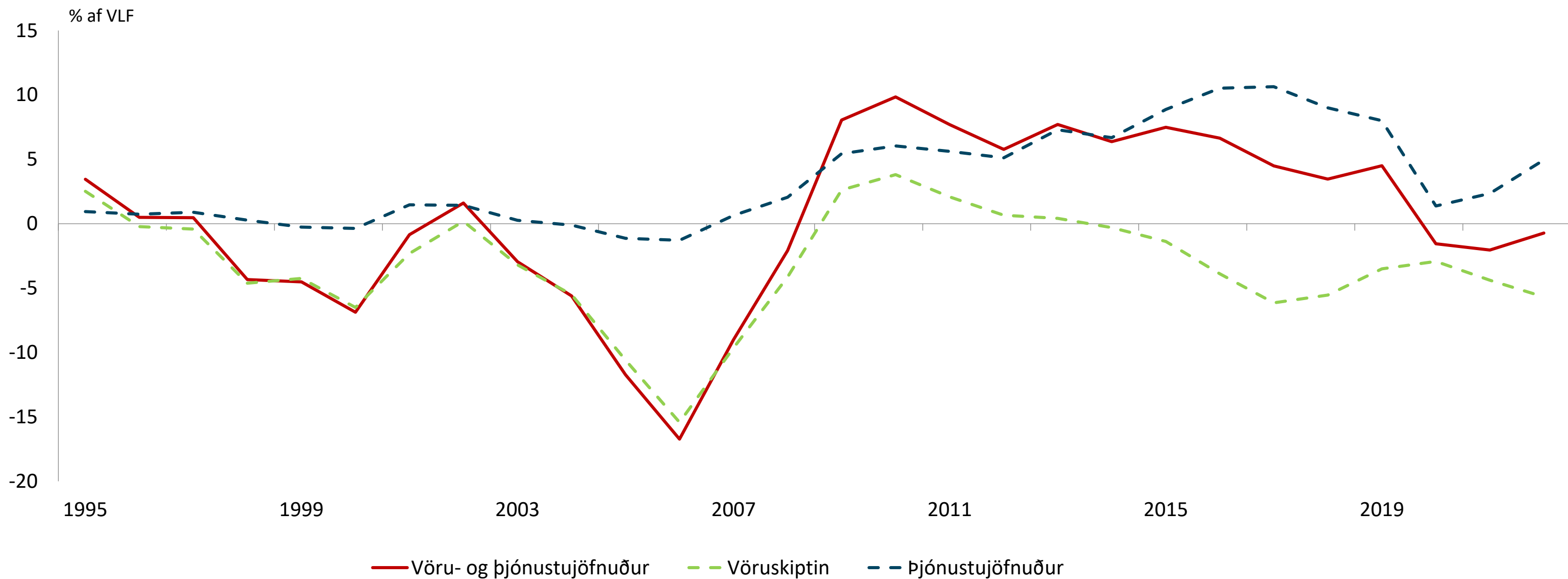
1. ársfj. 1984 - 4. ársfj. 2022

Vísitala, 2005 = 100

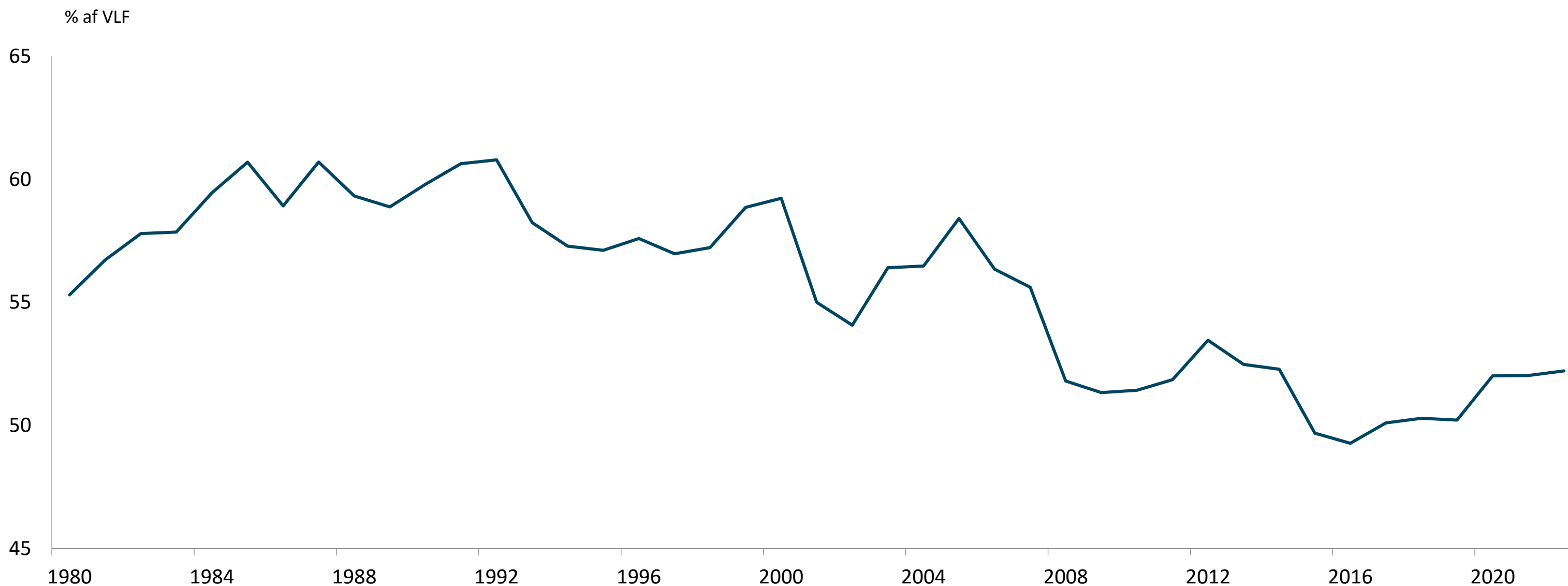
Þjónustuafgangurinn greiðir fyrir hallann á vöruskiptunum

Vöru- og þjónustujöfnuður 1980-2022

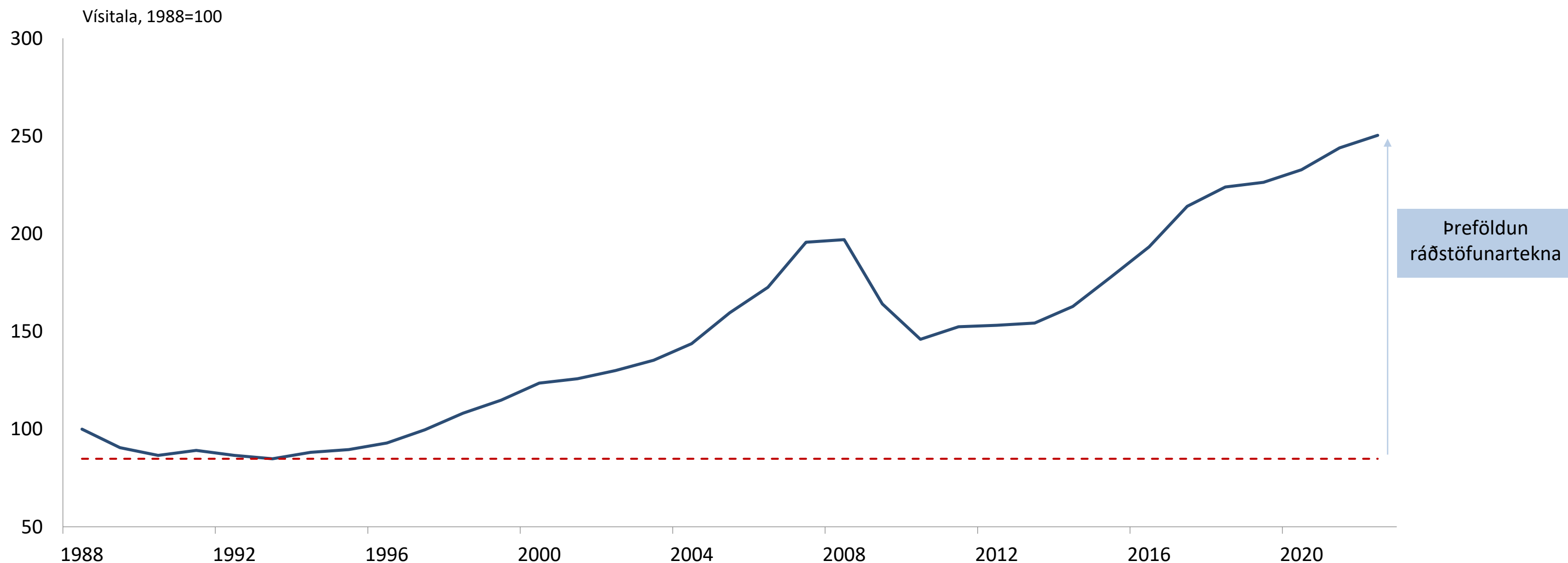
Ekki gleyma því að viðskiptaafgangur endurspeglar einnig sparnað í efnahagslífinu ...

Einkaneysla sem hlutfall af vergri landsframleiðslu 1980-2022

Velsæld aukist á sama tíma og viðvarandi halli við útlönd lokast – neyslan ekki tekin að láni

Kaupmáttur ráðstöfunartekna 1988-2022

Þjóðhagslegur ábati ferðamennsku

1. Bætt framleiðni vinnuafls – með nýjum tegundum starfa:

- Sköpun nýrra starfa í ferðaþjónustu hefur gefið fólki tækifæri á hærri tekjum en ella hefði orðið, að gefinni menntun, búsetu og starfsþjálfun. Hefur dregið úr staðbundnu atvinnuleysi eða vannýtingu vinnuafls.

2. Bætt framleiðni einkafjármagns – með stærri markaði:

- Vöxtur ferðaþjónustu er líkt og fólksfjölgun. Stærri markaður skapar grundvöll fyrir stærri framleiðslueiningar á hinum smáa íslenska markaði – og lækka meðalkostnað í framleiðslu eftir því sem fastur kostnaður dreifist á fleiri einingar.

3. Bætt framleiðni opinbers fjármagns og innviða – með fleiri notendum:

- Ferðamenn taka þátt í kostnaði vegna innviða og samgöngumannvirkja, með því að greiða bæði bein og óbein gjöld til íslenska ríkisins með bensíngjaldi, virðisaukaskatti, áfengisgjaldi. Hagræðið kemur einkum fram ef notkun landsmanna sjálfra er fremur lítil og aukinn fjöldi notenda tekur ekki af öðrum.

4. Sterkari grundvöllur fyrir sérhæfingu og fjölbreytni – fyrir heimafólk

- Ferðaþjónustan skapar ekki aðeins aukna fjölbreytni í störfum, heldur fjölgar einnig þeim þjónustumöguleikum sem heimamenn hafa sjálfir úr að spila – svo sem hvað varðar framboð flugsæta frá landinu.

Ferðapjónustan er einn af vaxtarbroddum atvinnulífs á landsbyggðinni

- **Ferðapjónustan á landsbyggðinni byggir á notkun staðbundinna aðfanga sem ekki er hægt að flytja úr stað, s.s. náttúrufegurð.**
 - Búseta á landsbyggðinni var upphaflega grundvölluð á hagræði í nýtingu staðbundinna framleiðslupátta, s.s. nálægð við fiskimið eða landbúnaðarhéruð.
 - Mikill samdráttur hefur átt sér stað í landbúnaði og vélvæðing, markaðsvæðing og kvótastjórnun hefur breytt nýtingu staðbundinna aðfanga í sjávarútvegi.
 - Fiskimið er hægt að sækja frá mörgum stöðum, lönduðum aflu er hægt að aka hvert á land sem er og nálægð við flugvelli og útflutningshafnir getur falið í sér meira hagræði en nálægð við miðin.
- **Ferðapjónustan er einn af vaxtarbroddunum á landsbyggðinni.**
 - Ferðapjónustan er ein af fáum greinum þar sem landsbyggðin hefur enn raunverulega hlutfallslega yfirburði vegna landfræðilegra aðstæðna og hlýtur þess vegna að tengjast byggðastefnu stjórnvalda með afgerandi hætti.
- **Ferðapjónusta styður við uppbyggingu á þjónustu úti á landi.**
 - Á síðustu árum hefur verslun og þjónusta víða á landsbyggðinni látið mikið á sjá, m.a. vegna bættra samgangna við Reykjavík – þörf á nýjum viðskiptavinum. Tækifæri til nýsköpunar, sérhæfingar og fjölbreytni.

1. Ruðningsáhrif fyrir aðrar atvinnugreinar – ef vöxturinn er of hraður

- Mjög ör vöxtur ferðapjónustu á árunum 2014-2018 hafði í för með sér ruðningsáhrif fyrir aðrar greinar – hækkun á gengi krónunnar, spennu á vinnumarkaði og skorti á húsnæði. Hætta á hinni svokölluðu hollensku veiki þar sem ör vöxtur einnar greinar dregur máttinn úr öðrum greinum.

2. Álag á innlenda innviði – ef vöxturinn er of hraður

- Vegakerfi, heilbrigðiskerfi, löggæsla og björgunarsveitir komin að þolmörkum – og valda kostnaði fyrir innlenda notendur. Aukið álag kallar á talsverðar fjárfestingar sem íslenskir skattgreiðendur verða að fjármagna.

3. Ágangur á náttúruna – ef vöxturinn er of hraður

- Náttúra Íslands er ekki ótakmörkuð auðlind, ágangur á hana er talsverður og óafturkræfur ef ekki er vandað til verka. Íslensk náttúra er helsti sölupunktur ferðapjónustunnar og hana þarf að varðveita. Það er ekki sjálfgefið að við viljum opna aðgengi að öllum náttúruperlum landsins.

4. Einhæfni atvinnulífs – ef vöxturinn er of hraður

- Covid-faraldurinn sýndi fram á það hve háð íslenskt efnahagslíf er ferðapjónustu og jafnframt hve brothætt greinin er. Íslendingar þurfa fleiri stoðir undir atvinnulífið og fjölbreyttari störf.

- Hinn mikli vöxtur í útflutningstekjum ferðapjónustunnar á árunum 2014-2018 var forsenda fyrir hinni miklu lífsskjarasókn á þessum tíma – útgjöld ferðafólks hér gáfu Íslendingum færi á því að kaupa erlendar vörur og þjónustu á hagstæðu verði.
- Ferðapjónustan er mikilvæg ný stoð fyrir efnahagslífið – endurnýjaður kraftur greinarinnar er mjög mikilvægur nú þegar þörf er á auknum útflutningstekjum.
- En við hve mörgum ferðamönnum getum við raunverulega tekið á móti – án þess að verða fyrir neikvæðum aukaverkunum? Viljum við sjá þær þjóðfélagsbreytingar sem fylgja „massa-túrisma“?
- Forsvarsmenn ferðapjónustunnar verða að viðurkenna að það eru takmörk fyrir vexti hennar – ef greinin ætlar sér að starfa í sátt við bæði land og þjóð.
- Áherslan þarf að vera á gæði fremur en magn – vöxturinn getur ekki verið hraðari en innviðir landsins þola. Of hraður vöxtur getur einnig leitt til vonbrigða og neikvæðni hjá erlendum gestum – og leitt til bakslags líkt og var farið að gerast hérlendis árið 2018. Og hefur gerst víða erlendis.
- Mögulega er ferðapjónustan á svipuðum stað og sjávarútvegur við hrun þorsstofnsins 1988 – sem varð tilefni til hagræðingar og síðan mikillar verðmætaaukningar en án þess veiddum tonnum fjölgaði.
- Báðar greinar eiga það sameiginlegt að nýta takmarkaðar auðlindir landsins – og geta báðar skilað þjóðinni góðum ábata ef rétt er á haldið.